

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗБУДОВИ РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА В СЕКТОРІ НАСІННЯ ТА САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ В КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ НОВОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ*

©2026 СОКОЛЮК К. Ю.

УДК 339.146:631.53.01]:338.43.02(045)
JEL: L11; M21; Q13; Q18

Соколюк К. Ю. Стратегічні напрями розбудови ринкового середовища в секторі насіння та садивного матеріалу в контексті завдань Нової аграрної політики

У статті досліджено особливості середовища ринку насіння та садивного матеріалу з метою визначення стратегічних напрямів його розбудови в контексті реалізації завдань Нової аграрної політики. Методологічну основу даного дослідження становить комплексний стратегічний аналіз, в основу якого покладено такі інструменти, як SWOT-аналіз та PESTEL-аналіз (для оцінки зовнішнього та внутрішнього ринкового середовища), а також моделі п'яти сил М. Портера з метою визначення конкурентної структури ринку. Визначено сильні та слабкі сторони даного ринку, ризики та можливості його розвитку в контексті євроінтеграції в період повоєнного відновлення. Окреслено значення та роль профільних асоціацій у розбудові ринків агропромислового сектора через формування цілісної системи взаємодії між національними товаровиробниками всіх ресурсів, що залучаються протягом усього ланцюга формування кінцевого продукту із високою доданою вартістю. Обґрунтовано необхідність інституційних змін для посилення координації грантової підтримки та аудиту ресурсного потенціалу. Особливу увагу приділено питанню відновлення системи простежуваності ринку. Встановлено, що в цілому ринок насіння та садивного матеріалу в Україні має високий потенціал для сталого розвитку за умови комплексного поєднання інновацій, державної підтримки, стратегічного партнерства та ефективного управління ризиками. Системний розвиток цього ринку не лише забезпечує продовольчу безпеку, але й створює можливості для підвищення конкурентоспроможності українського агробізнесу на глобальному рівні.

Ключові слова: ринкове середовище; нова аграрна політика; трансформація ринків; простежуваність ринку; сектор насінництва та садивного матеріалу; грантова підтримка; інституційні зміни; конкурентоспроможність; додана вартість.

Рис.: 9. Табл.: 1. Бібл.: 23.

Соколюк Катерина Юріївна – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу ринкових механізмів і структур, Інститут ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України (Французький бульвар, 29, Одеса, 65044, Україна)

E-mail: sokoluk_k2022@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0758-6468>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/C-8459-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217833972>

UDC 339.146:631.53.01]:338.43.02(045)
JEL: L11; M21; Q13; Q18

Sokoluk K. Yu. Strategic Directions for the Development of the Market Environment in the Seed and Planting Material Sector in the Context of the New Agrarian Policy Objectives

The article examines the characteristics of the seed and planting material market environment in order to determine strategic directions for its development in the context of implementing the objectives of the New Agrarian Policy. The methodological basis of this study is a comprehensive strategic analysis, which is based on tools such as SWOT analysis and PESTEL analysis (for assessing the external and internal market environment), as well as M. Porter's Five Forces models to determine the competitive structure of the market. The strengths and weaknesses of this market, as well as the risks and opportunities for its development in the context of European integration during the postwar recovery period, have been identified. The significance and role of specialized associations in building agro-industrial sector markets are outlined through the formation of an integrated system of interaction among national producers of all resources involved throughout the entire value chain of creating a final product with high added value. The need for institutional changes to strengthen the coordination of grant support and the audit of resource potential has been substantiated. Special attention was given to the issue of restoring the market traceability system. It has been found that, in general, the seed and planting material market in Ukraine has high potential for sustainable development, provided there is a comprehensive combination of innovations, State support, strategic partnerships, and efficient risk management. The systemic development of this market not only ensures food security but also creates opportunities to enhance the competitiveness of Ukrainian agribusiness at the global level.

Keywords: market environment; New Agrarian Policy; market transformation; market traceability; seed and planting material sector; grant support; institutional changes; competitiveness; added value.

Fig.: 9. Tabl.: 1. Bibl.: 23.

Sokoluk Kateryna Yu. – PhD (Economics), Associate Professor, Senior Research Fellow, Department of the Market Mechanisms and Structures, Institute of Market and Economic-Ecological Research of NAS of Ukraine (29 Frantsuzkyi Blvd., Odessa, 65044, Ukraine)

E-mail: sokoluk_k2022@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0758-6468>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/C-8459-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217833972>

Ринок насіння та садивного матеріалу є одним із ключових ринків ресурсного забезпечення системи аграрних ринків загалом. Саме від якості насінневого та садивного матеріалу значною мірою залежить якість сільськогосподарської сировини, а в підсумку – готової кінцевої продукції. В сучасних ринкових умовах, що характеризуються системними трансформаційними явищами, формування сталого ринкового середовища в секторі насінництва та садивного матеріалу стає основою продовольчої безпеки та міцного експортного потенціалу держави. Вважаємо, що його ефективна розбудова потребує глибокого стратегічного аналізу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників для розробки заходів, спрямованих на адаптацію вітчизняного насінництва до вимог, задекларованих у Новій аграрній політиці, та посилення конкурентних позицій на глобальних ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики формування дієвої стратегії розвитку сектора насінництва та садивного матеріалу й розбудови його ринкового середовища займаються багато українських науковців і практиків. Зокрема, особливої уваги заслуговує колективне дослідження О. В. Захарчука, Т. В. Мацібори, С. І. Мельника, С. О. Ткачика та С. М. Ковальова [1], у якому висвітлено сучасні тенденції, визначено системні виклики та загрози для вітчизняного насінництва. У виданні О. В. Захарчука, В. А. Жемойди та їх співавторів ґрунтовно розкрито теоретико-методологічні засади функціонування та розвитку ринку сортів і насіння [2]. Вивчення питання місця України на світовому ринку насіння займався О. В. Захарчук [3]. Важливим етапом у вивченні інституційних бар'єрів та регуляторного середовища галузі стала «Зелена книга. Ринок насіння» [4], підготовлена експертами Офісу ефективного регулювання (BRDO), що містить ключові проблеми державного нагляду та прозорості ринку.

Проте наявність змістовних напрацювань лише підтверджує той факт, що постійні динамічні зміни в аграрній політиці потребують комплексного дослідження ринкового середовища через призму інструментів стратегічного аналізу макрота і мікросередовища. Це дозволить обґрунтувати стратегічні орієнтири розбудови галузі та її подальшої адаптації до завдань Нової аграрної політики.

Мета статті полягає в стратегічному аналізі сучасного стану ринкового середовища в секторі насінництва та садивного матеріалу України, іден-

тифікації основних факторів його трансформації та обґрунтування стратегічних напрямів подальшої його розбудови в рамках виконання завдань нової аграрної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринкове середовище окреслює сукупність факторів, умов, відносин, що прямо чи опосередковано впливають на суб'єктів ринку, їх можливості розвитку та конкурентоздатність. Ринок насіння та садивного матеріалу має, як і будь-який інший ринок, як макро- (зовнішнє), так і мікрооточення (внутрішнє). На *рис. 1* наведено основні фактори, що входять до кожного з них.

В умовах невизначеності макрооточення має суттєвий вплив на формування сприятливого як інвестиційного, так і інноваційного клімату. Найбільш адаптивним методом оцінки макросередовища є PESTEL-аналіз (*рис. 2*).

На наш погляд, даний ринок є одним із найбільш зарегульованих і, водночас, недостатньо прозорий. Наразі більше 63 нормативно-правових актів регулюють дану сферу [2–4], з яких 10 законів, 2 міжнародні угоди та більше 40 постанов КМУ та наказів і розпоряджень різних рівнів [23].

Велике значення для ефективного та збалансованого функціонування ринку насіння мають асоціації, що покликані створювати сприятливе ринкове середовище та умови для учасників ринку. Основне завдання – захист інтересів вітчизняних товаровиробників, оскільки в умовах війни все більше відчувається на ринку вплив іноземних компаній та насінневих корпорацій, які створюють жорсткі конкурентні умови для українських учасників ринку. Окрім того, створюють бар'єри виходу на міжнародні та світові ринки. Основні переваги та мета створення таких організацій представлено на *рис. 3*.

На ринку насіння та садивного матеріалу функціонує дві ключові організації: Насіннева Асоціація України та Асоціація «Українське насіннєве товариство» (*табл. 1*).

Значення та роль асоціацій у розбудові ринків агропромислового сектора має важливе значення з позиції, насамперед, формування цілісної системи взаємодії між національними товаровиробниками всіх ресурсів, що залучаються протягом усього ланцюга формування кінцевого продукту з високою доданою вартістю.

Більш детально варто зупинитися на аналізі конкурентів та конкурентної боротьби (*рис. 4*).

Основними учасниками ринку, що формують його конкурентне середовище, є великі міжнародні корпорації, українські агропромислові групи та спеціалізовані фірми (*рис. 5*).

* Наукову статтю підготовлено в межах виконання Науково-дослідної роботи «Розбудова систем агропромислових ринків України в умовах повоєнного відновлення та євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0124U003609).

Рис. 1. Ринкове середовище сектора насіння та садивного матеріалу

Джерело: авторська розробка.

Таблиця 1

Асоціації на ринку насіння

	Насіннева Асоціація України (SAU)	Асоціація «Українське насіннєве товариство»
Дата створення	2010 р.	2011 р.
Засновники	Міжнародні компанії, такі як RAGT Semences, DuPont Pioneer, MAS Seeds, Limagrain, KWS, Євраліс Семенс	Об'єднує понад двісті вітчизняних підприємств у сфері насінництва та розсадництва. Асоціація співпрацює з Міністерством аграрної політики та продовольства України та підпорядкованими йому структурами, науковими установами, зарубіжними та міжнародними організаціями, зокрема Міжнародною Асоціацією з якості насінництва (ISTA), Міжпрофесійним союзом з насінництва Франції (GNIS), Голландською асоціацією виробників «Greenery» та іншими [6]
Основні завдання	Незалежна професійна асоціація, що представляє інтереси великих насінневих компаній на національному рівні. Формування потужного експортного потенціалу	Об'єднання учасників ринку для забезпечення ефективного функціонування галузі, представництва на ринках, надання методичної та юридичної допомоги, а також участі у формуванні законодавства

Джерело: сформовано автором за [5; 6].

Отже, ринкове середовище сектора насінництва та садивних матеріалів є залежним від більшості факторів макрооточення. Тому, зважаючи на триваючий військовий конфлікт, важливо вра-

ховувати як ризики та обмеження, так і потенційні можливості для стратегічного розвитку даного сектора (рис. 6).

<p>Політичні (P)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Законодавче регулювання. Закон «Про насіння і садивний матеріал» встановлює правила виробництва, сертифікації та обігу продукції. Приєднання України до міжнародних систем сертифікації насіння (ОЕСР), що сприяє інтеграції у світові ринки. • Державна підтримка. Аграрна політика, програми підтримки аграрного сектора можуть стимулювати попит на якісне насіння та садивний матеріал. Наразі державна підтримка є недостатньою та потребує перегляду. • Торговельна політика. Регулювання імпорту та експорту продукції впливає на конкуренцію та доступність зарубіжних сортів. Вступ до ЄС відкриває нові можливості для експорту українського насіння. • Політична стабільність. Воєнні дії, політична нестабільність є значним ризиком, що впливає на виробництво та логістику
<p>Економічні (E)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Купівельна спроможність. Економічна ситуація в країні та доходи населення впливають на попит на насіння, особливо для особистих господарств. • Інфляція та валютний курс. Коливання валютного курсу впливають на ціни імпортованого насіння, що може збільшувати собівартість продукції для аграріїв. • Ціни на сільськогосподарську продукцію. Високі ціни на кінцеву продукцію стимулюють аграріїв інвестувати в якісне насіння, що забезпечує більший врожай. • Залежність від імпорту насіння соняшнику, ріпаку та кукурудзи. Це свідчить про вразливість ринку від коливань на світовому ринку та глобальної логістики. • Конкуренція. Зростання конкуренції між українськими виробниками та транснаціональними компаніями. • Інвестиції та фінансування. Розвиток ринку потребує значних інвестицій та доступу аграріїв до джерел фінансування
<p>Соціальні (S)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Демографічні зміни. Міграція, зміна структури населення та тенденція до урбанізації можуть впливати на обсяги споживання. • Екологічна свідомість та етичні аспекти. Зростання інтересу до органічного землеробства та екологічно чистих продуктів сприяє попиту на відповідний садивний матеріал. • Забезпеченість висококваліфікованими кадрами. Висока потреба у фахівцях сфери селекції, генетики та насінництва
<p>Технологічні (T)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Інновації. Розвиток біотехнологій та селекції дозволяє створювати нові сорти, стійкі до хвороб і шкідників, що покращує якість продукції. • Дослідження та розробки. Інвестиції в наукові дослідження в насінництві дозволяють розширювати асортимент і підвищувати врожайність. • Цифровізація. Прискорення виробничих процесів, обробки та продажу насіння
<p>Екологічні (E)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Кліматичні зміни. Зміна погодних умов, екстремальні погодні явища вимагають від аграріїв вибору більш стійких сортів. • Екологічні норми. Регулювання використання пестицидів та ГМО впливає на виробничий процес і вимоги до продукції. • Якість насіння. Захист від шкідників та хвороб без шкоди для екології
<p>Правові (L)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Регулювання імпорту/експорту. Сертифікація насіння, вимоги до ввезення/вивезення продукції. • Авторські права. Захист прав селекціонерів та реєстрація нових сортів стимулюють інновації. • Регуляція ГМО. Правове регулювання обігу та використання. • Зміни в законодавстві. Необхідність гармонізації українського та європейського законодавства

Рис. 2. PESTEL-аналіз макросередовища на ринку насінництва та садивного матеріалу

Джерело: авторська розробка.

Визначено, що український сектор насінництва має значний експортний потенціал, але присутня певна цінова невідповідність експортних та імпортних цін, що обумовлює значні втрати валютних надходжень до країни. Окрім того, на ринку присутня конкурентна перевага міжнародних компаній, що здатні закрити потреби не лише в насінні, але й в супутніх матеріалах і това-

рах. Також недостатній рівень просування та брендингу насіння вітчизняної селекції, що потребує стратегічних рішень з боку держави в даному напрямку [23].

Подальше формування сприятливого ринкового середовища потребує врахування не лише потенціалу цілого сектора, але й окремих суб'єктів ринку – насінневих підприємств, які мають бути не

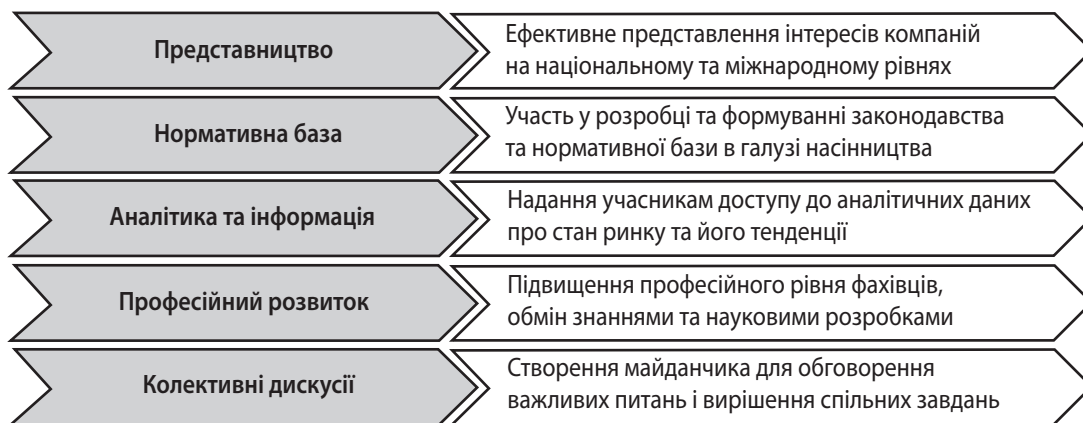

Рис. 3. Мета та завдання створення організацій насінництва в Україні

Джерело: сформовано автором за [5; 6].

Рис. 4. Аналіз конкурентного середовища за 5 силами М. Портера

Джерело: авторська розробка.

лише інноваційно активними, але й ринково орієнтованими на кінцевого споживача шляхом використання інструментів сучасного маркетингу.

У цілому, ринок насіння та садивного матеріалу в Україні має високий потенціал для сталого розвитку за умови комплексного поєднання інновацій, державної підтримки, стратегічного партнерства

та ефективного управління ризиками. Системний розвиток цього ринку не лише забезпечує продовольчу безпеку, але й створює можливості для підвищення конкурентоспроможності українського агробізнесу на глобальному рівні.

Провівши аналіз ринку та його мікро- та макроточення, було виявлено його слабкі місця.

Міжнародні компанії, представлені в Україні	Українські насінніві компанії та агропромислові групи
<ul style="list-style-type: none"> • Bayer – транснаціональна корпорація, що пропонує насіння кукурудзи, ріпаку та інших культур. • Limagrain Ukraine – дочірня компанія французької Limagrain Europe S. A., яка працює в Україні з 2008 року. • MAS Seeds Ukraine – українська філія французької компанії MAS Seeds, що входить до групи Maisadour. Має завод з перероблення насіння на Дніпропетровщині. • Syngenta – представництво швейцарської компанії, що працює в понад 90 країнах, включно з Україною. • RAGT Semences-Ukraine – українська філія французької компанії RAGT Semences, створена у 2010 році. • KWS – німецька компанія, що пропонує гібриди цукрових буряків, кукурудзи, соняшнику та інших культур. • NPZ UKRAINE – постачальник насіння ріпаку, зернових, олійних та інших культур від німецьких компаній. • Agrico Ukraine – офіційне представництво нідерландського кооперативу AGRICO, постачальника насіння картоплі. • Lidea – міжнародна компанія, що реалізує насіння сільськогосподарських культур 	<ul style="list-style-type: none"> • Агропромислова компанія «Маїс» – один із піонерів українського насінневого бізнесу, що спеціалізується на селекції насіння. • LNZ Group – диверсифікована агропромислова компанія, що займається насінництвом, агровиробництвом і дистрибуцією. • Насіння України – український виробник якісного насіння. • Селекційно-генетичний інститут – науковий інститут, що розробляє та пропонує каталоги сортів та гібридів. • Kernel – велика агропромислова компанія, яка також займається виробництвом насіння. • Allseeds Group – виробник та експортер рослинних олій та шроту, що також має завод з перероблення олійних культур. • “V. V. Kischenzi” LTD – підприємство, що займається сільськогосподарською продукцією

Рис. 5. Основні учасники ринку

Джерело: сформовано автором за [7, 8].

Основним із яких є, насамперед, недостатність власного виробництва окремих сортів та гібридів зернових і саджанців. Про це свідчить яскраво виражена присутність на ринку іноземних виробників. Окремим питанням залишається питання просування насінневого та садивного матеріалу власного виробництва на ринку. В ході проведеного аналізу ринкового середовища у сфері насінництва та садивного матеріалу було виявлено ряд проблем:

- ✦ Складність ідентифікації релевантного ринку, оскільки є складність ідентифікації всіх учасників.
- ✦ Невідповідність і відсутність кореляції між кодами, поданими в Номенклатурі, КВЕД та УКТЗЕД.
- ✦ Зарегульованість ринку в напрямі сертифікації та реєстрації нових сортів. В умовах війни немає пільг чи спрощених процедур для вітчизняних селекціонерів.
- ✦ Пріоритет для міжнародної сертифікації.
- ✦ Скасування державного насінневого фонду [9].
- ✦ На ринку переважають комерційні структури – більше 60%, а держані – менше 21%.
- ✦ Фальсифікація продукції та низька її якість через недостатньо прозорі умови та серти-

фікацію на ринку, що призводить до появи фальсифікованого та травмованого насіння.

- ✦ Висока конкуренція на ринку з боку іноземних підприємств (значна частина ринку контролюється кількома міжнародними компаніями) та високі бар'єри для входу нових учасників на ринок.

Таким чином, ринкове середовище є недостатньо сприятливе для вітчизняних селекціонерів, але сприятливе для іноземних компаній, що можуть надати на ринок комплексний товар – насіння, що вже оброблене, додаткові добрива та ін.

Пріоритетні стратегічні напрями розвитку ринку насіння та садивного матеріалу в рамках досягнення завдань, передбачених Новою аграрною політикою» представлено на *рис. 7*.

Одним із напрямів має стати кооперація – для уникнення домінування на ринку транснаціональних корпорацій в галузі насінництва та розсадництва.

Ключові напрями розвитку аграрного бізнесу в Україні, включно з оптимізацією логістики, інвестиціями в інноваційні сорти та R&D, розширенням експорту через маркетинг і міжнародні

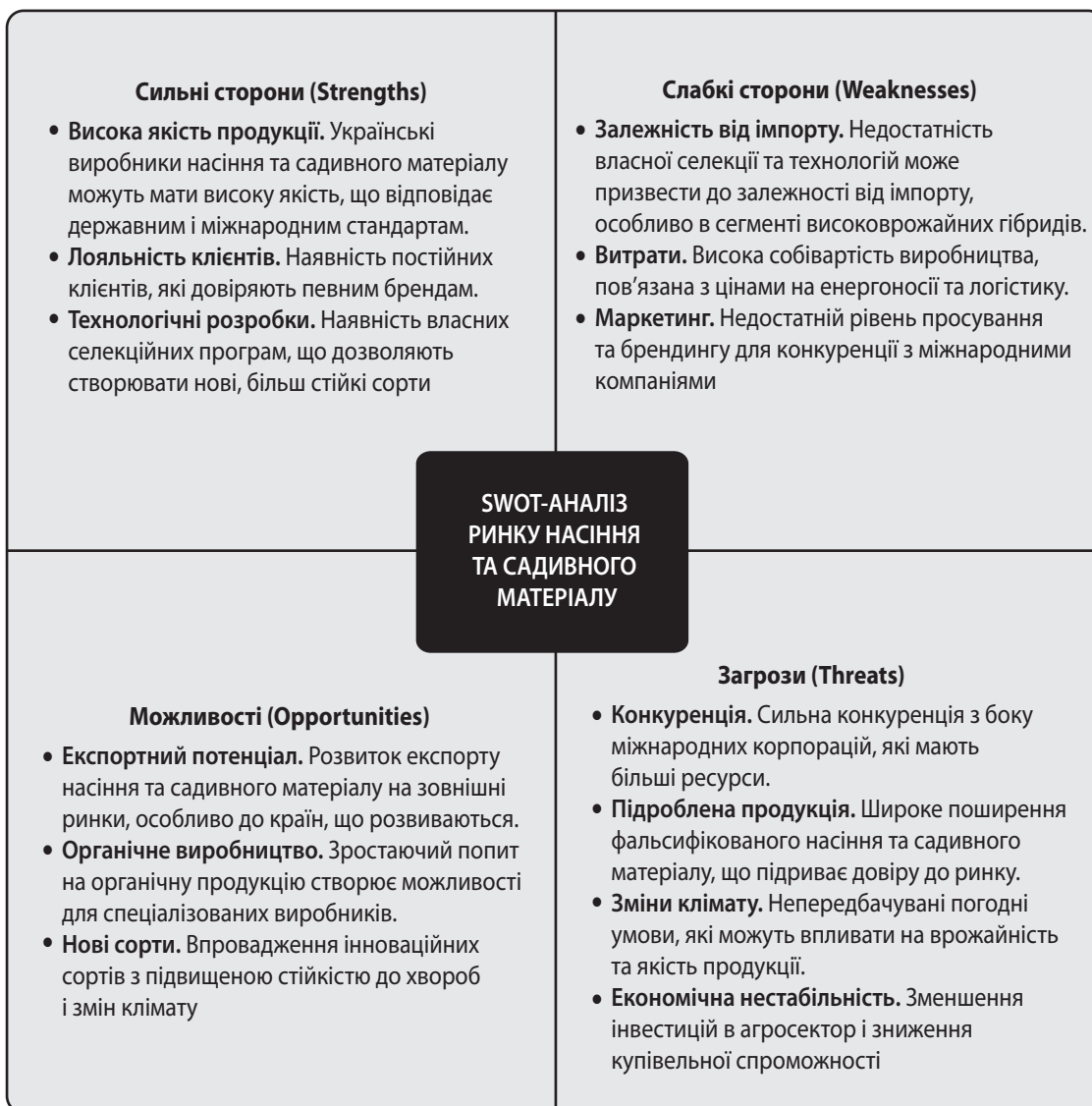

Рис. 6. SWOT-аналіз ринку насіння та садивного матеріалу

Джерело: авторська розробка.

виставки, диверсифікацією продукції, використанням державної підтримки, залученням грантів і цифровізацією бізнес-процесів для підвищення ефективності та конкурентоспроможності на міжнародних ринках, подано на *рис. 8*.

Стратегія Європейського Союзу (ЄС) у сфері садівництва та насінництва спрямована на розвиток стійкого сільського господарства, адаптацію до подальших змін клімату, підвищення рівня конкурентоспроможності фермерських господарств на ринку та збереження біорізноманіття. Дані механізми є підґрунтям для формування міцного потенціалу, через євроінтеграцію, для розвитку аграрного сектора України як у воєнний період, так і в період повоєнного відновлення.

Формування потенціалу в секторі садівництва та насінництва із орієнтацію на стратегію ЄС

у даному напрямку передбачає: надання фінансової та грантової підтримки, а також технічної та експертної допомоги, дотримання екологічних нормативів та стандартів, підтримку кооперації та кластеризації, розширення ринків збуту, захист біорізноманіття (*рис. 9*).

Ринок насіння та посадкового матеріалу є стратегічно важливим сектором для України, який має значний потенціал для розвитку завдяки співпраці із Європейським Союзом. Проведений аналіз стратегії його розвитку в ЄС і визначення можливостей для України свідчить про широкий спектр напрямків, що можуть стимулювати модернізацію галузі, підвищення конкурентоспроможності та вихід на нові ринки шляхом: здійснення модернізації та активізації інноваційної діяльності; дослідницької співпраці; гармонізації стан-

Розвиток насінництва: будівництво заводів з виготовлення гібридного насіння (для заміщення імпорту зернових на 100%)

<p>Гармонізація законодавства</p>	<p>Адаптація до вимог ЄС. Подальша гармонізація українського законодавства у сфері насінництва та розсадництва з нормами Європейського Союзу. Це включає відповідність вимогам до сертифікації, маркування та контролю, що відкриває двері для експорту насіння на ринок ЄС.</p>
<p>Забезпечення якості та боротьба з фальсифікатом</p>	<p>Захист інтелектуальної власності. Посилення захисту прав на сорти рослин для стимулювання інвестицій у селекцію та інновації. Це також сприяє швидшому доступу аграріїв до нових сортів</p>
<p>Розвиток експортного потенціалу</p>	<p>Посилення державного контролю. Оптимізація системи державного контролю та нагляду за якістю насіння та садівного матеріалу, що реалізується на ринку. Це допоможе зменшити обсяг фальсифікату, який може становити значну частку ринку.</p>
<p>Розвиток експортного потенціалу</p>	<p>Цифровізація та простежуваність. Впровадження цифрових технологій для відстеження походження насіння від виробника до споживача. Це підвищить прозорість і довіру до ринку</p>
<p>Підтримка виробників і науковий розвиток</p>	<p>Розширення доступу на ринки ЄС. Підтримка українських виробників для отримання дозволів на експорт нових видів насіння до країн ЄС, як це вже було досягнуто для сої, ріпаку, соняшнику та буряка.</p>
<p>Підтримка виробників і науковий розвиток</p>	<p>Підвищення доданої вартості. Стимулювання виробництва насіння з високою доданою вартістю для збільшення експортних доходів та розвитку вітчизняного насінництва</p>
<p>Екологічна стійкість</p>	<p>Державна підтримка. Запровадження ефективних програм державної підтримки для вітчизняних селекційних центрів та виробників насіння, особливо малих і середніх.</p>
<p>Екологічна стійкість</p>	<p>Дослідження та інновації. Стимулювання наукових досліджень для створення нових, адаптованих до українських умов сортів, що відповідають потребам сучасного аграрного виробництва.</p>
<p>Екологічна стійкість</p>	<p>Інвестиції. Створення привабливого інвестиційного клімату для залучення капіталу в модернізацію насінневих заводів і розсадників</p>
<p>Екологічна стійкість</p>	<p>Органічне насінництво. Розвиток ринку органічного насіння та садівного матеріалу, відповідно до стратегії зеленого переходу в сільському господарстві.</p>
<p>Екологічна стійкість</p>	<p>Адаптація до зміни клімату. Виведення та використання стійких до посухи та інших кліматичних змін сортів для забезпечення стабільності аграрного виробництва</p>

Рис. 7. Пріоритетні напрями вдосконалення ринкового середовища ринку насінництва та садівного матеріалу відповідно до завдань Нової аграрної політики

Джерело: узагальнено автором за [10–12].

дартів; розвитку ринків та нарощування експорту; реалізації регіональних ініціатив і підвищення конкурентоспроможності; збереження різноманіття та адаптації до природно-кліматичних змін.

Україна має можливість залучати фінансування для модернізації садівництва та впровадження новітніх екологічних технологій. Інвестиції можуть бути спрямовані на створення ефективних

Реструктуризація логістичних маршрутів	<ul style="list-style-type: none"> • Створення складів у Західній Україні або за кордоном для оптимізації експорту. • Використання залізничного транспорту для експорту продукції через Польщу, Румунію чи країни Балтії
Інвестиції у R&D	<ul style="list-style-type: none"> • Пошук партнерів для створення інноваційних сортів, стійких до змін клімату. • Співпраця з українськими науково-дослідними установами та міжнародними організаціями
Розширення експорту	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення маркетингових кампаній у країнах, які потребують доступного насіння. • Участь у міжнародних виставках і форумах для залучення нових клієнтів
Диверсифікація продукції	<ul style="list-style-type: none"> • Розширення асортименту шляхом введення нових культур, зокрема лікарських трав, які є затребуваними на європейських ринках
Використання державної підтримки	<ul style="list-style-type: none"> • Активна участь у програмах відновлення аграрного сектора. • Лобіювання інтересів вітчизняних виробників для отримання преференцій у доступі до фінансування
Залучення грантів та інвестицій	<ul style="list-style-type: none"> • Співпраця з міжнародними фінансовими установами та фондами для залучення коштів на відновлення виробництва
Цифровізація бізнес-процесів	<ul style="list-style-type: none"> • Впровадження інноваційних технологій у виробництво та управління для підвищення ефективності

Рис. 8. Стратегічні рішення та можливості для вітчизняних компаній

Джерело: узагальнено автором.

систем управління ресурсами, таких як крапельне зрошення, біологічний захист рослин і технології збереження родючості ґрунту. Це не лише підвищить врожайність, але й допоможе зберегти природні ресурси в умовах змін клімату.

Співробітництво з країнами ЄС у дослідницьких проєктах відкриває можливості для створення сортів, адаптованих до кліматичних умов України, а гармонізація національних стандартів із європейськими дозволяє підвищити якість продукції та сертифікувати її за міжнародними вимогами. Це відкриває доступ до нових ринків ЄС, що є важливим стимулом для експортерів.

Розвиток регіональних кластерів садівництва за підтримки технічних програм ЄС дозволить ефективніше використовувати ресурси. Спільна діяльність фермерів і дослідників сприятиме створенню інноваційних бізнес-моделей, залученню міжнародних клієнтів і підвищенню конкурентоспроможності української продукції. Окрім того, це сприятиме розширенню експорту садівничої продукції та насіння до країн ЄС. Додатковий по-

штовх для експорту можуть дати цифрові технології, які дозволяють автоматизувати процеси управління та маркетингу, що робить продукцію більш привабливою для іноземних партнерів.

На основі проведеного аналізу обґрунтовано, що стратегічні напрями розбудови ринкового середовища в секторі насіння та садивного матеріалу мають охоплювати такі заходи:

1. Запровадження пільг (насамперед податкових) для виробників (селекціонерів) насіння та садивного матеріалу за умов виконання вимог: відповідність за якісними параметрами іноземним аналогам; супровід у ході інтеграції та висадки задля подальшого вдосконалення сортів та гібридів відповідно до агрокліматичних вимог.
2. Перегляд і вдосконалення процедури реєстрації українських та іноземних сортів:
 - ✦ створення Інформаційно-консультаційного центру [23], основним завданням на першому етапі діяльності якого буде: ревізія наяв-

<p>1. Фінансова підтримка та гранти – фінансові програми ЄС надають підтримку фермерам і аграрним компаніям, які займаються садівництвом та насінництвом</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Програми спільного фінансування. У межах Європейського сільськогосподарського фонду розвитку сільських територій (EAFRD) фермери отримують гранти для модернізації виробництва, створення нових садів або інвестицій у насінництво [13]. • Субсидії на екологічне виробництво. Фінансування проєктів органічного садівництва в межах програм, спрямованих на скорочення екологічного впливу, за умови відповідності стандартам ЄС [14]
<p>2. Технічна та експертна допомога – ЄС активно сприяє поширенню знань і технологій через спеціалізовані програми</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Платформи знань. Через European Innovation Partnership (EIP-AGRI) фермери отримують доступ до баз даних, рекомендацій щодо інноваційних технологій, таких як крапельне зрошення, біологічні засоби захисту рослин тощо [15]. • Дослідницькі програми. Програма Horizon Europe пропонує гранти для досліджень у галузі агроінновацій, включно з виведенням стійких до змін клімату сортів насіння [16]
<p>3. Екологічні стандарти та сертифікація – ЄС запроваджує високі стандарти якості та безпеки продукції</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Регламентация пестицидів. Згідно з Регламентом ЄС № 1107/2009 стимулюється використання екологічно безпечних засобів захисту рослин [17]. • Сертифікація насіння. Україна може брати участь у системі сертифікації насіння ЄС, що дозволить збільшити експорт насіннєвого матеріалу [18]
<p>4. Підтримка кооперації та кластеризації – ЄС сприяє розвитку кооперативів і кластерів для ефективного використання ресурсів</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Кооперативи. Українські фермери можуть перейняти досвід країн ЄС у створенні кооперативів. • Кластеризація. Формування агрокластерів дає можливість об'єднувати фермерів, науковців і переробників для вирішення спільних завдань
<p>5. Розширення ринків збуту – ЄС підтримує просування продукції на нові ринки</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Програми просування. Програма Promotion of Agricultural Products сприяє просуванню продукції на ринках ЄС і за його межами [19]. • Цифровізація. Використання цифрових платформ, наприклад для продажу насіннєвої продукції, розширює ринки збуту [20]
<p>6. Захист біорізноманіття та адаптація до змін клімату. Збереження традиційних сортів</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Програма Biodiversity Strategy for 2030 сприяє збереженню локальних сортів рослин. Україна може долучитися до проєктів зі збереження традиційних сортів плодкових культур [21]. • Кліматична адаптація. Інтеграція агролісомеліорації, використання стійких до посухи сортів, фінансування відновлення деградованих ґрунтів

Рис. 9. Механізми підтримки розвитку сектора садівництва та насінництва в ЄС

Джерело: узагальнено автором [13–21].

ності садів та інших насаджень, визначення потреби в ключових продуктах харчування (задля забезпечення належного рівня продовольчої безпеки) за категоріями населення, напрямками та ін. (садки дитячі, школи, лікарні тощо).

У подальшому метою діяльності такого центру має стати:

- ✦ координація роботи щодо грантової підтримки та регулювання й координація реалізації грантових програм;

- ✦ консультування та перевірка ходу реалізації грантових програм/проєктів;
- ✦ визначення напрямів підтримки в частині страхування від кліматичних змін і ризиків, викликаних війною;
- ✦ консультування щодо роботи релокованого бізнесу;
- ✦ контроль за дотриманням: санітарно-гігієнічних норм, дотримання стратегічних орієнтирів, зокрема передбачених завданнями Нової аграрної політики;

- ✦ регулювання: цін на ринках, структури ринку за організаційно-правовими формами;
- ✦ формування баз даних щодо наявності ресурсів: людський капітал, земля, природні активи, сади, тварини, закинуті житлові та нежитлові приміщення, ферми, об'єкти інфраструктури та ін.);
- ✦ формування програм та організаційно-економічних механізмів (які будуть різнитися залежно від спеціалізації громад) додаткової підтримки тим господарствам, що використовують виключно насіння та садивний матеріал української селекції, вітчизняні засоби захисту рослин, добрива та ін.

Узагальнення поданих вище стратегічних пріоритетів дає підстави сформулювати підсумкові висновки щодо доцільності та своєчасності комплексного реформування системи управління сектором насінництва.

ВИСНОВКИ

Отже, проведене дослідження підтверджує гіпотезу, що розбудова ринкового середовища в секторі насінництва та садивного матеріалу за сучасних умов і в межах реалізації завдань Нової аграрної політики потребує системних інституційних змін. Одним із ключових завдань є відновлення *простежуваності ринку насіння та садивного матеріалу*. Ще у 2018 році експерти зазначали, що оцінка як ємності, так і структури ринку носить експертний характер [4]. У ході проведення дослідження було виявлено, що наразі відсутня спеціальна служба, що мала б регулювати дані питання (до 2015 року включно дані ще простежуються, а після ліквідації Державної інспекції сільського господарства, що мала повноваження щодо державного нагляду (контролю) за діяльністю суб'єктів господарювання у сфері насінництва та розсадництва, дані вже не простежуються).

Ефективна реалізація зазначених у статті стратегічних орієнтирів можлива лише за умови створення дієвого механізму координації між суб'єктами ринку – державою, науковими установами та агробізнесом. Така координація дасть змогу забезпечити продовольчу незалежність на всіх рівнях і зміцнити конкурентні позиції України на світовому аграрному ринку. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Zakharchuk O., Matsybora T., Melnyk S. et al. Seed production system in Ukraine: Trends, challenges, and threats. *Scientific Horizons*. 2024. Vol. 27. No. 3. P. 107–116. DOI: <https://doi.org/10.48077/scihor3.2024.107>
2. Захарчук О. В., Жемойда В. Л., Спряжка Р. О., Маркарчук О. С. Ринок сортів і насіння : навч. посіб. Київ : НУБіП України, 2024. 272 с.
3. Захарчук О. В. Світовий ринок насіння та місце України в ньому. *Економіка АПК*. 2020. № 4. С. 16–26. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202004016>
4. Зелена книга. Ринок насіння. Червень 2018. *Офіс ефективного регулювання BRDO*. URL: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2024/06/6-ZK-Rynok-nasinnnya.pdf>.
5. Насіннева асоціація України. URL: <https://ukrseeds.org.ua/>
6. Асоціація «Українське насіннєве товариство». URL: <https://unt.org.ua/>
7. ТОП-10 дистриб'юторів насіння та засобів захисту: портфель брендів. *SuperAgronom.com*. 29.11.2019. URL: <https://superagronom.com/blog/627-top-10-distributoriv-nasinnnya-ta-zasobiv-zahistu-portfel-brendiv>
8. List of Persons Who are Planning to Exports corn from Ukraine to the People's Republic of China. *Держпродспоживслужба*. URL: <https://dpss.gov.ua/storage/app/sites/12/КНР%2029.06.2023/2-pereklikosib-kukurudzaangl.pdf>
9. Сікора С. Скасування Державного резервного насіннєвого фонду: Стратегічний промах чи виправдана дерегуляція? *Фенікс слово*. 19.05.2025. URL: <https://fenixslovo.com/2025/05/19/42735/>
10. Проект плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Нова аграрна політика». Липень 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/new-agrarian-policy.pdf>
11. Григоренко С. Міжнародні стандарти в українському насінництві: що на нас чекає? *AgroPortal*. 23.07.2024. URL: <https://agroportal.ua/blogs/mizhnarodni-standarti-v-ukrajinskomu-nasinnictvi-shcho-na-nas-chekaye>
12. Ринок насіння: дефіциту не буде, але є критична залежність від вартості агропродукції. *AgroPortal*. 16.08.2024. URL: <https://agroportal.ua/publishing/lichnyi-vzglyad/rinok-nasinnnya-deficitu-nebude-ale-ye-kritichna-zalezhnist-vid-vartosti-agroprodukciji>
13. Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:32013R1305>
14. Organic farming. Policy, rules, organic certifications, support and criteria for organic farming. *European Commission*. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming_en
15. European Innovation Partnership for Agricultural Productivity and Sustainability. URL: <https://ec.europa.eu/eip/agriculture>
16. Horizon Europe Programme. URL: <https://horizon-europe.org.ua/en/about-he/he-programme/>
17. Regulation (EC) No 1107/2009 concerning the placing of plant protection products on the market.

- URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2009/1107/oj/eng>
18. EU Seed Certification Standards. URL: <https://ec.europa.eu>
 19. Promotion of Agricultural Products. *European Commission*. URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/agrip>
 20. Digitalising the EU agricultural sector. *European Commission*. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digitalisation-agriculture>
 21. Biodiversity Strategy for 2030. *European Commission*. URL: https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en
 22. Sokolyuk K. Yu. Improvement of the organizational and economic mechanism of the functioning of the ukrainian market of milk and dairy products in the conditions of war. *Economic Innovations*. 2024. Vol. 26. Iss. 3. P. 104–115. DOI: [https://doi.org/10.31520/ei.2024.26.3\(92\).104-115](https://doi.org/10.31520/ei.2024.26.3(92).104-115)
 23. Соколюк К. Ю. Ринкове середовище сектору насінництва та садивного матеріалу: стан та перспективи розвитку. *Браславські читання. Економіка XXI століття: національний та глобальний виміри* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 06.11.2025 р.). Одеса : Одеський державний аграрний університет, 2025. С. 172–176.

REFERENCES

- AgroPortal. (2024, August 16). *Rynok nasinnia: defitsytu ne bude, ale ye krytychna zalezhnist vid vartosti ahroproduksii* [Seed market: there will be no shortage, but there is a critical dependence on the cost of agricultural products]. <https://agroportal.ua/publishing/lichnyi-vzglyad/rinok-nasinnia-deficitu-ne-bude-ale-ye-krytychna-zalezhnist-vid-vartosti-agroprodukciji>
- Asotsiatsiia «Ukrainske nasinnieve tovarystvo» [Association «Ukrainian Seed Society»]. [https://unt.org.ua/](https://unt.org.ua/Derzhprodspozhyvsluzhba.List.of.Persons.Who.are.Planning.to.Exports.corn.from.Ukraine.to.the.People's.Republic.of.China)
- Derzhprodspozhyvsluzhba. *List of Persons Who are Planning to Exports corn from Ukraine to the People's Republic of China*. <https://dps.gov.ua/storage/app/sites/12/KNR%2029.06.2023/2-perelikosib-kukurudzaangl.pdf>
- EU Seed Certification Standards. <https://ec.europa.eu>
- European Innovation Partnership for Agricultural Productivity and Sustainability. <https://ec.europa.eu/eip/agriculture>
- European Commission. *Biodiversity Strategy for 2030*. https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en
- European Commission. *Organic farming. Policy, rules, organic certifications, support and criteria for organic farming*. https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming_en
- European Commission. *Digitalising the EU agricultural sector*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digitalisation-agriculture>
- European Commission. *Promotion of Agricultural Products*. <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/agrip>
- Horizon Europe Programme. <https://horizon-europe.org.ua/en/about-he/he-programme/>
- Hryhorenko S. (2024, July 23). Mizhnarodni standarty v ukrainskomu nasinnnytstvi: shcho na nas chekaie? [International standards in Ukrainian seed production: what awaits us?]. *AgroPortal*. <https://agroportal.ua/blogs/mizhnarodni-standarti-v-ukrajinskomu-nasinnictvi-shcho-na-nas-chekaye>
- Nasinnieva asotsiatsiia Ukrainy [Seed Association of Ukraine]. <https://ukrseeds.org.ua/>
- Ofis efektyvnoho rehuliuвання BRDO. *Zelena knyha. Rynok nasinnia* [Green book. Seed market]. <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2024/06/6-ZK-Rynok-nasinnia.pdf>
- Proekt planu vidnovlennia Ukrainy. *Materialy robochoi hrupy «Nova aharna polityka»* [Draft plan for the recovery of Ukraine. Materials of the working group «New agricultural policy»]. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/new-agrarian-policy.pdf>
- Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:32013R1305>
- Regulation (EC) No 1107/2009 concerning the placing of plant protection products on the market. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2009/1107/oj/eng>
- Sikora S. (2025, May 19). Skasuvannia Derzhavnoho rezervnoho nasinnievoho fondu: Stratehichni promakh chy vypravdana derehuliatyia? [Abolition of the State Reserve Seed Fund: Strategic blunder or justified deregulation?]. *Feniks slovo*. <https://fenixslovo.com/2025/05/19/42735/>
- Sokoliuk K. Yu. (2025). Rynkove seredovyshe sektoru nasinnnytstva ta sadyvnoho materialu: stan ta perspektyvy rozvytku [Market environment of the seed and planting material sector: state and development prospects]. *Braslavski chytannia. Ekonomika KhKhI stolittia: natsionalnyi ta hlobalnyi vymiry: materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [Braslav readings. Economy of the 21st century: national and global dimensions: materials of the III International scientific and practical conference] (p. 172–176). Odessa: Odeskyi derzhavnyi ahraryni universytet, 2025.
- Sokolyuk K. Yu. (2024). Improvement of the organizational and economic mechanism of the functioning of the ukrainian market of milk and dairy products in the conditions of war. *Economic Innovations*, 3(26), 104–115. [https://doi.org/10.31520/ei.2024.26.3\(92\).104-115](https://doi.org/10.31520/ei.2024.26.3(92).104-115)
- SuperAgronom.com. (2019, November 29). *TOP-10 dystrybiutoriv nasinnia ta zasobiv zakhystu: portfel brendiv* [TOP-10 seed and protection agents distributors: brand portfolio]. <https://superagronom.com/blog/627-top-10-distribyutoriv-nasinnia-ta-zasobiv-zahistu-portfel-brendiv>

Zakharchuk O., Matsyhora T., Melnyk S. & et al. (2024). Seed production system in Ukraine: Trends, challenges, and threats. *Scientific Horizons*, 3(27), 107–116. <https://doi.org/10.48077/scihor3.2024.107>

Zakharchuk O. V. (2020). Svitovyi rynek nasinnia ta mistse Ukrainy v nomu [The world seed market and Ukraine's place in it]. *Ekonomika APK*, 4, 16–26. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202004016>

Zakharchuk O. V., Zhemoida V. L., Spriazhka R. O. & Makarchuk O. S. (2024). *Rynok sortiv i nasinnia: navch. posib* [Market of varieties and seeds: study guide]. Kyiv: NUBiP Ukrainy.

Стаття надійшла до редакції / Received: 03.03.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 16.03.2026
Оприлюднено / Published: 30.04.2026

УДК 338.43:656(477)
JEL: C44; Q13; Q18; R12; R40
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-3-369-377>

ОЦІНКА ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗЕРНОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ МЕТОДОМ АНАЛІЗУ ІЄРАРХІЙ (АНР)

©2026 КУЛЄШОВА О. С.

УДК 338.43:656(477)
JEL: C44; Q13; Q18; R12; R40

Кулєшова О. С. Оцінка транспортної інфраструктури зернового ринку України методом аналізу ієрархій (АНР)

Транспортна інфраструктура є визначальним чинником формування ефективності та конкурентоспроможності зернового ринку України, оскільки саме вона забезпечує безперервність логістичних ланцюгів від виробника до кінцевого споживача. Після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році конфігурація транспортно-логістичних потоків зазнала суттєвих трансформацій: відбулося часткове блокування морських портів, переорієнтація експортних маршрутів на західні кордони, зростання навантаження на залізничну та автомобільну інфраструктуру. Це обумовило необхідність переосмислення підходів до оцінки стану інфраструктури, зокрема на регіональному рівні. Традиційні кількісні методи аналізу не забезпечують комплексного врахування якісних характеристик інфраструктури та ступеня її відповідності сучасним викликам ринку. У статті запропоновано методичний підхід до інтегральної оцінки транспортної інфраструктури на основі методу аналізу ієрархій (АНР) Т. Сааті, що дозволяє поєднати кількісні показники з експертними оцінками. Інформаційною базою дослідження стали результати опитування 13 фахівців у сфері логістики, транспорту та аграрного сектору. За результатами парних порівнянь визначено вагові коефіцієнти ключових критеріїв: наявність портової інфраструктури – 42%, щільність залізничної мережі – 28%, рівень забезпеченості елеваторними потужностями – 18%, щільність автомобільних доріг – 12%. Показник узгодженості суджень експертів характеризується як високий ($CR = 0,01\%$), що підтверджує надійність отриманих результатів. На основі розрахованих ваг здійснено побудову інтегрального індексу розвитку транспортної інфраструктури для 24 областей України. Результати свідчать про значну регіональну диференціацію: провідні позиції займають Одеська, Миколаївська та Дніпропетровська області завдяки наявності потужної портової та логістичної бази, тоді як Херсонська та Луганська області характеризуються найнижчими значеннями індексу, що обумовлено суттєвими втратами інфраструктури внаслідок бойових дій. Запропонований підхід дозволяє ідентифікувати «вузькі місця» транспортної системи та може бути використаний як інструмент для обґрунтування пріоритетів повоєнного відновлення, підвищення ефективності логістики та стратегічного планування розвитку зернового ринку України.

Ключові слова: зерновий ринок; транспортна інфраструктура; метод аналізу ієрархій; АНР; експертне оцінювання; інтегральний індекс; регіональний розвиток; Україна.

Рис.: 1. **Табл.:** 5. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 10.

Кулєшова Ольга Сергіївна – аспірантка Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)
E-mail: o.s.kulieshova@student.karazin.ua

UDC 338.43:656(477)
JEL: C44; Q13; Q18; R12; R40

Kulieshova O. S. The Assessment of Ukraine's Grain Market Transport Infrastructure Using the Analytic Hierarchy Process (AHP)

Transport infrastructure is a determining factor in shaping the efficiency and competitiveness of Ukraine's grain market, as it ensures the continuity of logistics chains from the producer to the end consumer. After the start of the full-scale invasion in 2022, the configuration of transport and logistics flows underwent significant transformations: there was a partial blockade of seaports, a reorientation of exportation routes to the western borders, and an increase in the load on rail and road infrastructure. This necessitated a reconsideration of approaches to assessing the state of infrastructure, particularly at the regional level. Traditional quantitative methods of analysis do not provide a comprehensive account of the qualitative characteristics of infrastructure and the degree of its compliance with modern market challenges. The article proposes a methodological approach to the integral assessment of transport infrastructure based on the Analytic Hierarchy Process (AHP) method by T. Saaty, which allows combining quantitative indicators with expert evaluations. The information basis of the study was the results of a survey of 13 specialists in the fields of logistics, transport, and the agrarian sector. Based on the results of pairwise comparisons, the weight coefficients of the key criteria were determined: availability of port infrastructure – 42%, density of the railway network – 28%, level of provision with elevator capacities – 18%, density of roads – 12%. The consistency indicator of expert judgments is characterized as high ($CR = 0.01\%$), which confirms the reliability of the obtained results. Based on the calculated weights, an integral index of transport infrastructure development was constructed for 24 regions of Ukraine. The results indicate significant regional differentiation: the leading positions are occupied by the Odesa, Mykolaiv, and Dnipropetrovsk regions due to the presence of a strong port and logistics base, while the Kherson and Luhansk regions are characterized by the lowest index values, which is caused by significant infrastructure losses as a result of hostilities. The proposed approach allows identifying the «bottlenecks» of the transport system and can be used as a tool to substantiate the priorities of postwar recovery, improve logistics efficiency, and strategically plan the development of Ukraine's grain market.